

TURINYS

ALEKSIEJUS LUCHTANAS

Pilkapis Nr. 1 (46)

Pilkapis Nr. 2 (23)

Pilkapis Nr. 3 (46)

VARLIŠKIŲ (ORLIŠKIŲ) PILKAPYNO (AR 1230),

VIEVIO SEN., TRAKŲ RAJ. ARCHEOLOGINIŲ TYRINĖJIMŲ

Pilkapis Nr. 6 (2)

1998 METAIS

Pilkapis Nr. 7 (3)

Ivanačius

Radinių sąrašas

ATASKAITA

Fotonuošuonių sąrašas

Fotonuošankos

Radinių iliustracijos

Brežiniai

Leidimas (kopija)

Tyrinėjimo programa (kopija)

VILNIUS, 1999

Kultūros paveldo centro archyvas
Fondo Nr. 39
Apyrašo Nr. 1
Saug. vien.Nr. 371

367

TURINYS

Ižanga	1
Pilkapis Nr. 1 (48)	4
Pilkapis Nr. 2 (23)	8
Pilkapis Nr. 3 (46)	11
Pilkapis Nr. 4 (11)	15
Pilkapis Nr. 5 (15)	18
Pilkapis Nr. 6 (2)	22
Pilkapis Nr. 7 (3)	23
Išvados	29
Radinių sarašas	30
Fotonuotraukų sarašas	36
Fotonuotraukos	38
Radinių iliustracijos	58
Brėziniai	
Leidimas (kopija)	
Tyrimų programa (kopija)	

IŽANGA

1998m. liepos - rugpjūčio mėn. Vilniaus Universiteto Archeologijos katedros ekspedicija, vadovaujama doc. dr. A. Luchtano, ištyrė 7 pilkapius Varliškių (Orliškių) pilkapyne (AR 1230). Tyrinėjimai buvo atliekami vykdant miško kvartalinių linijų ardomų pilkapynų tyrimų programą: Varliškių (Orliškių) pilkapių (AR1230) archeologijos tyrinėjimų programa 1998 05 25, Nr.101. Tyrimų užsakovas Kultūros vertybių apsaugos departamentas. Leidimas tyrimams Nr.101, išduotas kultūros vertybių apsaugos departamento 1998 06 09.

Varliškių (Orliškių) pilkapynas yra Trakų raj., Vievio sen. Kaišiadorių mišku urėdijos Vievio girininkijos 60 kvartalo šiaurės - rytinėje dalyje ir 61 kvartalo šiaurės - vakarinėje dalyje, apie 550m į šiaurės vakarus nuo geležinkelio Vilnius - Kaunas, apie 250m į pietryčius nuo Varliuko ežero rytinio kranto. Vienas pilkapis, esantis 60 kvartale, apie 100m į vakarus nuo pagrindinės grupės, saugomas kaip atskiras paminklas - Varliškių pilkapis AR 1802. Dar viena pilkapių grupė - Balceriškių I pilkapiai išliko miške kalvelėje apie 750m į vakarus nuo Varliškių pilkapyno. Sudarius Varliškių pilkapyno situacijos planą, paaiškėjo, kad šiuo metu yra išlikęs 51 pilkapis. Jie išsidėstę abiejose kelio Vievis - Baltamiškės pusėse. Pagrindinė sampilų grupė buvo šiauriniame senovėje nemažo seklaus Dumbliuko ežero krante. Per ežerą, šiuo metu visai nuleistą, teka vietomis kanalizuotas Bražuolės upelis. Pilkapiai buvo pilami aukštoje senovinio ežero terasoje, kiek kylančioje į šiaurę. Staigiau žemėjančiuose kranto šlaituose pilkapių nėra. Praeityje pilkapynas veikiausiai buvo didesnis ir jo vakarinėje dalyje esantys pavieniai pilkapiai turėjo sudaryti kompaktišką grupę. Šioje dalyje pilkapyną kerta aukštos elektros įtampos linija, jos paviršius stumdytas buldozeriais, mineralizuotas iki žvyro. Pasak Vievio girininkijos miškininkų, šioje dalyje būta daugiau pilkapių. Varliškių pilkapyne pilkapiai nuo 6 iki 28m skersmens, nuo 0,3 iki 2,5m aukščio. Dalį pilkapių apardė intensyvia naudojamas sunkios technikos išvažinėtas kelias Vievis - Baltamiškė. Atrodo, kad kai kurie pilkapiai galėjo būti visiškai suvažinėti. Rytinė pilkapyno dalis apardyta

miško kvartalinės juostos. Pilkapių sampilai išliko gana gerai, tik 4 pilkapių sampilai beveik visai iškasinėti, o 6 įvairių sampilų vietose iškastos duobės. Visi pilkapiai miške, apaugę medžiais ir krūmais.

Varliškių pilkapynas buvo plačiai žinomas nuo 19a. pabaigos, minimas F.Pokrovskio¹, P.Tarasenkos² bei Lietuvos TSR Archeologijos atlase³. Visoje senoje archeologinėje literatūroje pilkapynas vadinamas Orliškėmis. 1889m. 4 pilkapius tyrinėjo E. Volteris. Buvo aptikti degintiniai žmonių kapai su geležiniaisiais įmoviniais ietigaliais (3 egz.), siauraašmeniais pentiniai kirviai (3 egz.), peiliai, ylomis, vienašmeniu kalaviju be skersinio ornamentuotais prie nugarėlės ašmenimis. Buvo rasta susilydžiusi žalvarinių papuošalų fragmentų, kabučių, varpelių, vytinių antkaklių, apyrankių, apgalvio įvijėlių dalių, molinių verpstukų bei lipdytinės keramikos puodų šukių. Visi minėti radiniai 8 - 9a., tačiau į rinkinį pateko ir pavienių 14 - 15a. radinių, nepriklaususių pilkapių kapams ir, matyt, surastų netolimose pilkapyno apylinkėse. E. Volterio tyrinėjimų radiniai saugomi Lietuvos Nacionaliniame muziejuje (AR 126:1 - 28). Yra žinoma, kad 1921m. kelis pilkapius kasinėjo senienų mėgėjai, bet jų radinių likimas nežinomas. 1986m. Trakų istorijos muziejus, vadovaujant Irenai Senulienei, ištyrė smarkiai sužalotą kvartalinės linijos pilkapių rytinėje pilkapyno dalyje. Išardytame sample rasta degintinių kaulų, žalvarinis įvijinis žiedas platesne centrine apvija ir kito įvijinio žiedo liekanos. Radiniai pateko į Trakų istorijos muziejų⁴. E Volterio tyrinėtų pilkapių medžiaga panaudota įvairių 19a. pabaigos - 20a. archeologų darbuose. Pagrindinė bibliografija iki 1977m. pateikta Lietuvos TSR archeologijos atlase⁵. Vėliau V. Kazakevičius paskelbė kalaviją iš kapo arba pilkapio Nr.4.⁶

1998m. ištirti 7 apardyti pilkapiai: 2 žalojami miško kvartalinės juostos rytinėje pilkapyno dalyje, 3 apardyti kelio Vievis - Baltamiškė, vienas perpjautas

¹ Покровский Ф. В. Археологическая карта Виленской губернии. Вильна, 1893. С.70.

² Tarasenka P. Lietuvos archeologijos medžiaga. K., 1928. P.195.

³ Lietuvos TSR archeologijos atlasas. T.III, V., 1977. P.119.

⁴ Senulienė I. Varliškių pilkapyno (Trakų raj.) tyrinėjimai 1986m./ATL. 1986 ir 1987m. V., 1988. P.60 - 61.

⁵ Lietuvos. . ., P.119.

keliuko ar laikinos priešgaisrinės juostos pietvakarinėje pilkapyno dalyje ir vienas, esantis mineralizuojamoje aukštose įtampos elektros linijoje. Pilkapių tyrinėjimai aprašomi eilės tvarka, skliausteliuose nurodant pilkapio numerį bendrame situacijos plane. Visi pilkapiai, kurių sampilai buvo išlikę, tirti fiksuojant pjūvius dviem kontrolinėmis juostomis, kertančiomis sampilą šiaurės - pietų ir rytų - vakarų kryptimis. Visi gyliai nurodomi nuo aukščiausio sampilo taško. Tyrinėjimų metu buvo sudarytas bendras pilkapyno situacijos planas su reljefo izohipsėmis (sudarė A. Luchanas, D. Vaičiūnienė, G. Vélius). ? F

Tyrinėjimų metu žemės kasimo darbus vykdė atliekantys archeologinę praktiką VU Istorijos fakulteto, Stokholmo Universiteto Archeologijos instituto studentai, Širvintų raj. vyresnių klasių moksleiviai ir Kernavės muziejaus ūkio dalies darbininkai. Foto fiksaciją ir tyrinėjimų eigos filmavimą atliko D. Vaičiūnienė ir A. Luchanas. Braižė A. Luchanas, G. Vélius ir O. Usačiovas. Aptikta keramika buvo tvirtinama lauko sąlygomis 7% PBMA su ksilolu. Tyrimų metu naudotas metalo detektorius (CS 2 MX) bei sijota dalis žemių (kur tai leido sampilo žemės sudėtis). Pašalinant ir išvežant nuo pilkapių medžius talkino Vievio girininkija (girininkas Antanas Baigys). Visi radiniai perduoti Kernavės muziejui. Degintiniai kaulai Vilniaus Universiteto Medicinos fakultetui. Žirgo griaučiai, juos išmataus, bus panaudoti Kernavės muziejaus ekspozicijoje.

PILKAPIS NR.1 (48)⁷

(Pav. 4, 7 - 12; brėž. 1,2,9,10)

BENDRA PILKADIO SITUACIJA

Pilkapis Nr.1 yra rytinėje pilkapyno dalyje, pakraštyje į pietus nuo kelio ir kvartalinės linijos sankryžos. Einanti šiaurės - pietų kryptimi kvartalinė linija kerta didesnę rytinę pilkapio pusę. Geriau išliko tik vakarinė sampilo dalis, tačiau ir joje centre buvo ryški sena duobė. Šiaurės vakarinė pilkapio dalis kiek apardyta tiesiant kelią. Pilkapio sampilas pusrutulio pavidalo, viršūnė suplota, joje matosi

⁶ Kazakevičius V. Vienašmenių kalavijų atsiradimas ir raida Lietuvoje // Lietuvos archeologija.

T.2., V., 1979. P.47. pav.3,4.

⁷ Skliausteliuose nurodoma pilkapio numeracija bendrame situacijos plane

iš lobiu ieškotojų duobės išmestos žemės. Rytinė pilkapio dalis ariant kvartalinę liniją visiškai išstumdyta, suplokštėjusi, apaugusi tankiais kelių metų krūmais. Geriau išlikusioje vakarinėje dalyje augo devynios apie 40 metų amžiaus pušys bei keli jauni ąžuolai. Šioje dalyje sampilas pasidengės skurdžiomis samanomis ir uogienojais. Prieš pradedant tyrinėjimus medžiai nuo sampilo buvo pašalinti. Prieš tyrinėjimus tiksliai nustatyti sampilo dydį buvo neįmanoma. Atrodo, kad būta apie 11m skersmens (be griovių) ir apie 0,8m aukščio pilkapio. Iki 2m pločio, 0,3 - 0,4m gylio užslinkęs griovys matėsi tik šiaurės vakarinėje ir vakarinėje sampilo papédėje.

PILKAPIO NR.1 TYRINĖJIMAI

Pilkapio vietoje buvo atžymėta kvadratinė 14x14m dydžio perkasa, orientuota pagal pasaulio šalis. Perkasa suskirstyta 1x1m dydžio kvadratais, sužymėtais raidėmis A - O iš šiaurės į pietus ir skaičiais 1 - 14 iš vakarų į rytus. Perkasa apima visą išlikusią vakarinę pilkapio dalį bei tariamą suardytą rytinę dalį. Buvo paliktos dvi 1m pločio kontrolinės juostos per kv. 7/A - O iš šiaurės į pietus ir kv. H/1 - 6 iš vakarų į rytus. Visi gyliai buvo matuojami nuo aukščiausio taško kv. F - 8.

Pašalinus velėnā, buvo skutama šiaurės - vakarinė ir pietvakarinė sampilo dalis ir visas rytinis plotas, kur sampilas neišlikęs. Žemės buvo tikrinamos su metalo ieškikliu. Išrinktas dabartinis metalas iš šiaurrytinės dalies (varžtai, trosas, skardos), patekės nuo kelio. Tarp dabartinių šiukšlių, pačiame paviršiuje, surasta nežymiai apdegusi geležinė žąslų(?) grandis (pv.). Pilkapio sampilas iš šviesaus, vietomis pilko smėlio, tik šiaurės vakarinėje dalyje buvo tamsesnė žemė su trūnėsiais ir lapais, patekusi iš duobės pilkapio centre.

Tyrinėjant pilkapio sampilą, susidaro išpūdis, kad pilkapis supiltas dviej etapais. Pradžioje buvo supiltas kiek mažesnis pilkapis gana plokščia viršūne. Antrame etape, pagilinant aplink pilkapį esantį griovelį, jis buvo padidintas. Nuėmus visą išsklaidytą suartą rytinę pilkapio sampilo dalį, ižemyje ēmė ryškėti einantis aplink pilkapį tamsesnės žemės ratas - griovys. Per rytinę pilkapio dalį ižemyje ējo iš šiaurės į pietus apie 0,5m pločio iki 30cm gylio perarimo vaga.

Pilkapį supančiame griovyje palikti du tarpai šiaurės rytinėje pusėje (apie 1 - 1,2m pločio) ir pietvakarinėje pusėje (3,4m pločio). Šalia praėjimų tamsesnės degésingos žemės dėmės - tarsi laužaviečių liekanos. Grioviai atsidengė 1 - 1,3m gylyje, matuojant nuo aukščiausio pilkazio taško. Griovių plotis apie 2m, jie labai nevienodo gylio - iki 1m šiaurinėje dalyje, 0,8m gylio pietrytinėje pusėje ir vos 0,3 - 0,4m gylio likusiose vietose. Užpildanti griovius žemė taip pat labai nevienoda. Arčiau pilkazio sampilo apie 0,4m pločio žymiai tamsesnė degésinga žemė. Vidurinę dalį užpildo pilkas, vietomis gana šviesus permaišytas smėlis, nuslinkęs nuo sampilo. Šio sluoksnio plotis 1 - 1,2m. Grivio išoriniame pakraštyje 0,6 - 1,1m pločio kiek tamsesnės pilkos žemės sluoksnis. Pirminis pilkazio skersmuo papédėje iki grivio vidinio krašto buvo apie 11m. Vėliau pilkapis buvo padidintas iki 12m skersmens. Visi grioviai buvo pilnai išsemti, tačiau jų užpildyme nerasta jokių radinių bei kaulų. Tik pietrytinėje dalyje (kv. N-O/13) 125cm gylyje, t.y. beveik pačiame grivio paviršiuje surasti keli smulkūs degintiniai kaulai. Sunku pasakyti, ar jie priklauso tyrinėtam pilkapiui Nr.1. Žemė šioje vietoje perarta, peraugusi eglės šakomis, o visai šalia, į pietus buvo 1986m. I. Senulienės tirtas suardytas pilkapis. Vakarinėje nesuardytoje pilkazio sampilo dalyje, iškasus jį iki ižemio, nerasta jokių perkasimų bei kapų pėdsakų. Tuo tarpu centrinę pilkazio dalį ties kontroline juosta apima pailga šiaurės pietų kryptimi apie 1m pločio ir beveik 5m ilgio duobė, visiškai sunaikinus centrinių pilkazio kapų. Duobė iškasta senokai, virš išmestų iš duobės žemių kv. F/7 augo apie 40m. amžiaus pušis. Duobė iškasta profesionaliai, tik iki ižemio, išrenkant iš kapo visas įkapes, paliekant tik išmėtytus degintus kaulus.

PILKADIO Nr.1 KAPAI

Kapas Nr.1. Visiškai suardytas kapas išryškėjo rytinėje pilkazio pusėje, po suardytu sampilu, ižemyje kv. H/11, 87cm gylyje nuo aukščiausio pilkazio taško. Kapo dėmės kontūrų visiškai nesimatė. Iš karto išryškėjo labai taisyklinga visiškai apvali 18cm skersmens užpildyta degintais kaulais dėmė. Kapo duobės gylis centre 6cm, sienelės taip pat labai taisyklingos formos. Kaulai išrinkti švariai be žymesnių smėlio priemaišų, tik su keliais medžio degėsiais. Netenka abejoti, kad

kapas įrengtas kažkokiamė apvaliadugniame, veikiausiai mediniame, dubenėlyje. Kaulai gerai perdegę, yra stambokų fragmentų, atrodo vieno asmens. Bendras jų svoris 376g. Jokių įkapių tarp degintinių kaulų nerasta.

Kapas Nr.2. Kapas Nr.2 buvo centrinėje pilkapio dalyje, kv. E-H/7-8. Jo dugnas 94cm gylyje nuo aukščiausio pilkapio taško. Kapas buvo įrengtas pilkapio sampile apie 5 - 10cm virš senojo, palaidoto po sampilu, žemės paviršiaus. Šis kapas visiškai sunaikintas, degintiniai kaulai išmėtyti perkasime - duobėje įvairiuose gyliuose. Užpildančios perkasimą žemės buvo sijojamos, viso surinkta 239g degintinių kaulų. Daugumoje kaulai smulkūs. Sunku pasakyti, ar centrinėje pilkapio duobėje buvo vieno ar kelių individų kapai. Tarp degintinių kaulų surastas vienas taip pat perdegęs paukščio vamzdinis kaulas. Vienintelės šio kapo ar kapų įkapės buvo aptiktos lobijų ieškotojų iš kapo duobės žemėse kv. F/7, 20 - 25cm gylyje nuo aukščiausio pilkapio taško po pušies šaknimis. Tai trys apnykę žalvarinės skardos varpeliai, naudoti kaip moterų galvos dangos, taip ir žirgų kamanų puošybai. Be abejo kape turėjo būti ir daugiau įkapių, tačiau jis gana profesionaliai lobijų ieškotojų iškasinėtas.

PILKAPIS NR. 2 (23)

PILKADIO NR.1 PJŪVIŲ STRATIGRAFIJA

Pjūvis šiaurės - pietų kryptimi ėjo per kv. 7 - 8 ribą, t. y. krito pilkapį pusiau. Pjūvio ilgis 14m. Kv. A, B pjūvyje matosi griovio stratigrafija. Griovys apie 2m pločio, jo gylis apie 75cm nuo paviršiaus, 1,6m gylyje nuo aukščiausio pilkapio taško. Apačioje palaidoto miškožemio sluoksnis, virš jo smėlis, centrinėje dalyje apie 20cm storio degesingos žemės linzė. Aukščiau griovį užpildo permaišytas pilkas smėlis. Pilkapio sampilas iš smėlio, 70 - 75cm storio, suplokštėjęs, viršutinėje dalyje (kv. E, F) peraugusios medžių šaknimis, išmestos iš lobijų ieškotojų duobės, žemės. Ties kv. F/2 perkasimas, beveik siekiantis senajį paviršių. Kv. M - O pjūvyje matosi pietinis griovys. Šioje dalyje iš karto po velėna lobijų ieškotojų išmestos žemės, giliau - 20 - 25cm storio nuslinkęs nuo sampilo smėlis. Griovys šioje vietoje negilus, apvaliu dugnu, nuožulniais šlaitais, dvigubas. Mažesnis ties kv. M, jo gylis 1,6m nuo aukščiausio pilkapio taško. Gilesnis griovys ties kv.O, jo gylis nuo senojo paviršiaus 0,5m, nuo

aukščiausio pilkapio taško 1,96m. Visas paviršius, kuriame įrengtas pilkapis, žemėja iš šiaurės į pietus. Abiejų griovių dugne apie 30cm storio juodos degesingos žemės linzė.

Pjūvis vakarų - rytų kryptimi ėjo per kv.H, J ribą, t.y. karto vakarinę išlikusią sampilo dalį. Pjūvio ilgis 7m. Sampilo stratigrafija analogiška šiaurės - pietų pjūviui. Ties kv. 7 nuo viršaus iki įžemio lobiu ieškotojų duobė. Griovys pjūvyje matosi ties kv. 2,3. Jis apie 2m pločio viršutinėje dalyje, nuožulniais šlaitais, apvaliu dugnu. Griovio gylis nuo dabartinio paviršiaus 74cm, 1,86m nuo aukščiausio pilkapio taško. Viršutinėje dalyje griovį užpildo nuslinkęs nuo sampilo smėlis, giliau 15 - 18cm storio tamsesnės degesingos žemės linzė, po ja nuslinkęs miško dirvožemis. Senasis palaidotas velėnos - miško dirvožemio paviršius yra gana lygus, be perkasimų. Jį sudaro 8 - 10cm storio pilkos žemės juosta be žymesnių degesių. Atrodo, kad įrengiant šį pilkapi, senasis paviršius nebuvo išdeginamas ar kaip kitaip ruošiamas (pabarstant smėliu, įrengiant molio aikštelę ar pan.). Įžemyje visur atsidengė natūralus nejudintas smėlis.

PILKAPIS NR. 2 (23)

(Pav. 5, 13 - 19; brėž. 1,3)

BENDRA PILKADIO SITUACIJA

Pilkapis Nr. 2 yra rytinės pilkapyno dalies šiaurės vakariname pakraštyje, į šiaurę nuo kelio. Kelias kerta pietvakarinę pilkapio pusę. Geriau išliko tik labai suplokštėjusi šiaurinė pilkapio sampilo dalis. Sampile augo keturios apie 40m. amžiaus pušys, skurdūs krūmeliai, kurie buvo pašalinti prieš pradedant tyrinėjimus. Išlikusi sampilo dalis pasidengusi samanomis ir vešliais uogienojais. Tiksliai nustatyti sampilo dydį prieš tyrinėjimus buvo neįmanoma. Atrodo būta apie 8 - 8,5m skersmens ir apie 0,4m aukščio pilkapiro. Grioviai aplink pilkapi visiškai nuslinko.

PILKADIO NR.2 TYRINĖJIMAI

Pilkapio vietoje buvo atžymėta trapecijos pavidalo perkasa, orientuota pagal pasaulio šalis. Perkasos šiaurinė siena 8m ilgio, vakarinė 4m, rytinė 7m ir,

besiribojanti su keliu, pietinė - 8,54m. Perkasa suskirstyta 1x1m dydžio kvadratais, sužymėtais skaičiais 1 - 8 iš vakarų į rytus ir raidėmis A - G iš šiaurės į pietus. Perkasa apima visą matomą pilkapio dalį. Esanti po keliu visiškai suardyta pilkapio dalis nebuvo ištisai kasama, nes kelias intensyviai naudojamas Vievio paukštyno bei vietinių gyventojų. Kelias buvo patikrintas su metalo ieškikliu. Paaiškėjo, kad suplūktose žemėje negalima tikėtis jokių archeologinių radinių - surastos tik 20a. metalo šiukšlės. Tiesiant kelią ši sampilo dalis buldozeriais nustumta ir paskleista.

Pilkapyje paliekamos iki 0,5m pločio kontrolinės juostos, kertančios pilkapį šiaurės - pietų ir rytų - vakarų kryptimis per kv. 5/A - D, 4/E - F ir E/1 - 4, D/5 - 8. Visi gyliai buvo matuojami nuo aukščiausio pilkapio taško cente kv. E/5. Pašalinus velėną, buvo skutamos visos išlikusios sampilo dalys ir suplokštėjės plotas kelio pakraštyje. Sampilas iš smėlio, vietomis su molio ir smulkaus žvyro priemaišomis. Pilkapio pakrašciuose ižemyje 65 - 80cm gylyje nuo aukščiausio pilkapio taško šiaurinėje ir pietinėje dalyje ėmė ryškėti kiek tamsesnės žemės - griovelio pėdsakai. Griovio plotis nuo 40cm iki 75 - 80cm, gylis 25 - 45cm. Šiaurės rytinėje dalyje griovyje 1,8m pločio tarpas - praėjimas. Pirminis pilkapio skersmuo papédėje iki griovio vidinio krašto buvo apie 7,5m. Griovyje jokių radinių neaptikta, neskaitant degintų kaulų kapo likučių kv. A/4. Atrodo, kad šis kapas bus nuslinkęs į griovį nuo pilkapio sampilo. Jo aprašymas pateiktas kartu su kitų pilkapio kapų aprašymu.

PILKAPIO NR.2 KAPAI

Kapas Nr.1. Kapas išryškėjo pilkapio centrinėje dalyje kv. D-E/3-4. Smulkūs degintiniai kauliukai šioje vietoje bei kelio apardytoje sampilo dalyje pasirodė iš karo po velėna. 25cm gylyje nuo aukščiausio taško surastos pirmos įkapės. Degintiniai kaulai, nesudarantys didesnės koncentracijos, paskleisti pilkapio sampile įvairiuose gyliuose virš senojo paviršiaus, apie 0,9x0,8m dydžio plote. Kaulai švarūs, atnešti iš laužavietės be pelenų ir degésių. Bendras kaulų svoris 592g. Įkapės paskleistos tarp kaulų, įvairiuose gyliuose. Kv.E/4, 25cm gylyje, nulūžusiu smaigaliu į vakarus gulėjo apdegės geležinis įtveriamasis

peiliukas. Dar vienas apdegės peiliukas nulūžusiais ašmenimis su prikepusiais degintais kaulais buvo per 6cm į šiaurės rytus, beveik tame pačiame galyje. Apie 25cm į rytus nuo didesniojo peiliuko 36cm galyje gulėjo pusė žalvarinės masyvios trikampio skersinio pjūvio apyrankės. Per 9cm į šiaurę nuo didesnio peiliuko gulėjo visiškai susilydžiusi žalvarinė gargažė. Sprendžiant iš svorio - aprašytois apyrankės antra pusė. Pietrytiname kapo pakraštyje, ižemio lygyje, 34cm galyje per 60cm nuo peiliuko stovėjo du moliniai puodai. Vienas mažesnis lipdytas, kitas apžiestas. Puodai nukentėjo. Mažesnis apysveikis, didesnio pusė nustumta su žemėmis tiesiant kelią. Mažesnis lipdytas puodas 155mm aukščio, 120mm skersmens anga, lygiu paviršiumi. Didesnis apžiestas, puoštas bangelių ir horizontalių juostų ornamentu, žemesnis 135mm aukščio, 190mm skersmens anga. Puoduose ir šalia jų nerasta degintinių kaulų, tad veikiausiai tai puodai su šermenų liekanomis - gérimais. Dar vienas visiškai sveikas puodas surastas ižemio lygyje, pasvires ant šono, kv. F/6, 45cm galyje, apie 1,6m į pietryčius nuo kapo puodų. Šis puodas apžiestas daug tvarkingiau, labai geros kokybės, 155mm aukščio, angos skersmuo 135 - 140mm. Puoštas žemų bangelių ir horizontalių juostų kompozicijomis. Puode nieko nerasta, neskaitant surastų šalia 3g degintinių kauliukų. Galimas dalykas, kad šiame puode iš laužavietės buvo pernešti degintiniai kaulai.

Kapas Nr.2. Kapas arba kapo likučiai surasti pilkapio šiauriniame pakraštyje kv. A/4 griovyje. Daugiau kaulų rasta apatinėje griovio dalyje 103cm galyje. Ten pat, smaigaliu į pietus, gulėjo apdegusi geležinė yla. Degintiniai kaulai smulkūs, pavieniai, nesudaro koncentracijos - išblaškyti 0,5m skersmens plote skirtinguose gyliuose. Viso surinkta 36g kaulų. Panašu, kad šis kapas buvo įrengtas pilkapio sampilo šiaurinėje dalyje, labai negiliai. Didesnė jo dalis sunyko ir tik kai kurie kaulai bei yla slenkant sampilui, pateko į griovį.

PILKAPIO NR.2 PJŪVIŲ STRATIGRAFIJA

Pjūvis šiaurės - pietų kryptimi ėjo per kv. 4 - 5 ribą. Pjūvio ilgis 5,5m. Kv. A - B pjūvyje matosi griovio stratigrafija. Griovys apie 1,1m pločio, jo gylis 1,06m nuo aukščiausio pilkapio taško ir apie 0,5m nuo senojo paviršiaus. Griovio

sienelės gana stačios, dugnas užapvalintas, dugne apie 25cm storio juodos degesingos žemės sluoksnis. Virš jo pilkas dirvožemio sluoksnis, kuriame buvo pavieniai degintiniai kaulukai, aukščiau paskleistas ar išpustytas pilkapiro sampilas. Likusioje pjūvio dalyje vos 0,4m storio sampilas, ties kv. D pjūvyje kapo Nr.1 puodai. Senasis paviršius - pilkos žemės juostelė be degesių pėdsakų. Giliau natūralus smėlis.

Pjūvis vakarų - rytų kryptimi éjo per kv. D - E ribą. Pjūvio ilgis 8m. Stratigrafija artima aukščiau aprašytam pjūviui. Analogiskas 1,1m gylio nuo aukščiausio pilkapiro taško griovys ties kv. 7 - 8. Ties kv. 5 - 6 riba nuo pat paviršiaus neaiškios kilmės gryno molio linzė. Degintiniai kaulai virš senojo paviršiaus įvairiuose gyliuose ties kv. 4. Ties kv. 1 - 3 pilkapiro sampilas suardytas.

PILKAPIS NR.3(46)

(Pav. 1, 3, 20 - 29; brėž. 1, 4, 10)

BENDRA PILKAPIO SITUACIJA

Dail. Pilkapis Nr. 3 yra rytiniame pilkapyno pakraštyje. Kvartalinė linija, einanti šiaurės - pietų kryptimi, kerta rytinį pilkapiro griovį ir sampilo papédę. Pilkapiro sampilas pusrutulio pavidalo, viršūnė kiek suplokštėjusi, joje matosi nedidelės duobės, likusios nuo išpuvusių medžių kelmu. Šiek tiek apardytas rytinis sampilo kraštas ir papédė bei griovys. Sampilo paviršius pasidengęs samanomis ir uogienojais, apaugęs krūmeliais. Ant pačio sampilo ir griovyje augo aštuonios pušys. Prieš tyrinėjimus medžiai nuo sampilo buvo pašalinti. Pilkapiro sampilas buvo 7,5 - 8m skersmens (be griovių) ir apie 60 - 70cm aukščio. Apie 1m pločio užslinkęs griovys labai gerai matėsi vakarinėje pilkapiro papédėje. Mažiau žymus griovys buvo šiaurės rytinėje ir pietinėje sampilo papédėje. Rytinėje dalyje ties kraštine linija griovys užartas.

PILKAPIO NR.3 TYRINĖJIMAI

Pilkapiro vietoje buvo pažymėta kvadratinė 11x11m dydžio perkasa, orientuota pagal pasaulio šalis. Perkasa suskirstyta 1x1m dydžio kvadratais, sužymėtais raidėmis A - L iš šiaurės į pietus ir skaičiais 1 - 11 iš vakarų į rytus.

Paliktos dvi 0,5m pločio kontrolinės juostos per kv.6/A - L iš šiaurės į pietus ir F/1 - 11 iš vakarų į rytus. Jos susikerta kv. F/6 centre. Visi gyliai buvo matuojami nuo aukščiausio pilkapio taško (jis ne visai sutapo su pilkapio centru) kv.G/7.

Pašalinus velėną, buvo skutamos visos pilkapio dalys, paviršių reguliarai tikrinant su metalo ieškikliu. Rytinėje dalyje ties kvartaline linija aptikta skardos, šovinių nuo 19a. pabaigos - 20a. pradžios rusiško šautuvo ("triochlineika"), sviedinių skeveldrų. Tarp šiukšlių beveik sampilo paviršiuje (15 - 20cm gylyje), rytinėje dalyje (jis šioje vietoje kiek apardytas, nuslinkęs), surastas žalvarinės antkaklės su plokščiais užkeistais galais fragmentas. Lankelyje vos žymi briauna, pjūvyje jis labai žemo trikampio pavidalo, neapdegės, be ornamento. Šalia dirbinio fragmento nebuvó jokių degintinių kaulų. Jis guléjo švariame sampilo smėlyje. Už pilkapio sampilo ribų ir už griovio kv. B/2, 15cm gylyje žyveringame smėlyje, vienas šalia kito guléjo apdegė geležiniai įtveriamasis peilis ir diržo sagtis. Peilio viršūnė buvo nukreipta šiaurės rytų kryptimi. Per 4cm į šiaurę, tame pačiame gylyje guléjo sagtis. Šalia dirbinių nerasta nei vieno deginto kauliuko. Daiktai guléjo švariame žyveringame smėlyje, nesimatė jokios dėmės ar perkasimo. Matyt šie daiktai traktuotini kaip papildomos įkapės - aukos, jeigu jie nebūtų patekę iš esančio greta, lobiu ieškotojų duobėmis iškasinėto pilkapio Nr.45.

Nuėmus visą smėlingą pilkapio sampilą, išryškėjo esančių aplink pilkapį griovių kontūrai bei kv. D/7,8 įžemio lygyje (apie 80cm gylyje nuo aukščiausio pilkapio taško) buvęs apdegės pušies kelmas (pav. 27). Sunku pasakyti, ar tai sudegusio per miško gaisrą, ar specialiai nukirsto ir deginto negalint išrauti, medžio kelmas. Aišku tik, kad šis medis augo pirminiame paviršiuje iki pilkapio supylimo. Aplink pilkapio sampilą esantys grioveliai 80 - 120cm pločio, išsiskiria kiek tamsesne degėsinga žeme. Grioveliuose palikti 80 - 85cm pločio praėjimai pietvakarinėje pusėje kv. 2,3/J,K ir šiaurės vakarinėje pusėje kv. 4,5/A,B. Atrodo, kad rytinėje pusėje trečio praėjimo nebuvó, nors griovys čia užartas. Grioviai nelabai gilūs - gylis nuo aukščiausio pilkapio taško tik 110 - 120cm. Šlaitai iš išorės nuožulnūs, nuo pilkapio sampilo pusės gana statūs. Matosi, kaip buvo sukamas žemės, stovint ratu aplink pilkapį. Griovių viršutinė dalis išryškėjo

įžemyje tik 67 - 83cm gylyje nuo aukščiausio pilkapio taško. Tai rodo, kad pilkapio Nr.3 sampilas nebuvo aukštas - vos apie 1m. Užpildančioje griovius degēsingojė žemėje jokių radinių nebuvo ir įvairiose vietose ir gyliuose surinkta 8g smulkių degintinių kauliukų. Grioviuse šalia praėjimų buvo dvi daug tamsesnės degēsingos vietas. Viena kv. B - D/2 - 3, 90cm gylyje - tarsi išplaukusi laužavietė. Kita, neabejotina laužavietė, buvo kv. L/5, jos viršus atidengtas 70cm gylyje. Ši laužavietė su stambiais degēsiais, aplink nuo karščio smėlis paraudonavęs. Pastaroji laužavietė turi apie 15 - 20cm degesių sluoksnį. Ji beveik kvadratinė, 80x90cm dydžio (pav. 26). Deginta ji ne pačiame griovyje, o už jo, specialiai iškastame griovio praplatėjime. Stratigrafija rodo, kad šis gana intensyviai kūrenamas laužas degė iš karto po pilkapio supylimo ir, veikiausiai, bus susijęs su laidojimo apeigomis.

PILKAPIO NR.3 KAPAI

Abu pilkapio kapai atsidengė centrinėje sampilo dalyje, nuimant kontrolines juostas.

Kapas Nr.1 (brėž Nr.10, pav. 28). Nesuardytas, tik medžio šaknų išjudintas kapas, atsidengė šiaurinėje sampilo dalyje kv. C,D/6, sampile virš įžemo. Pirmieji degintiniai kauliukai pasirodė jau 20cm gylyje. Bendras kaulų sluoksnio storis 22 - 28cm. Kiek ryškesnės kapo dėmės nebuvo, tačiau kaulai, išmėtyti gana dideliame 100x40cm plotelyje, sudarė tarsi dvi salyginai kompaktiškas krūveles. Viena 30x50cm dydžio kapo šiaurės rytinėje dalyje (apie 835g degintinių kaulų) ir kita 15x30cm dydžio pietvakarinėje dalyje (442g degintinių kaulų). Šalia kaulų gulėjo vienas nedidelis akmenukas ir keli medžio anglies fragmentai. Kaulai išrinkti švariai, be didesnio kiekiego pelenų ir degesių. Kiek giliau abi krūvelės susijungia, tad atrodo, jog tai vienas, o ne du kapai. Šalia kaulų nerasta jokių iškapių.

Kapas Nr.2. Nesuardytas, tik labai smarkiai peraugęs ir išvartytas tiesiai virš jo augusios pušies šaknų degintinis kapas buvo kv. F/6, pačiame pilkapio centre. Šis kapas įrengtas sampile, virš senojo paviršiaus. Pirmieji kauliukai pasirodė jau 20cm gylyje. Aiškesnių kapo kontūrų nesimatė, jis buvo visiškai

išvartytas. Atrodo, kad pradžioje užėmė apie 40 - 50cm skersmens plotelį, bet medžio šaknys kaulus išstumdė didesniame plote. Kaulų sluoksnio storis apie 25 - 30cm, bet tai irgi gali būti šaknų poveikis. Kaulai nesudarė aiškesnės koncentracijos ir buvo gana smulkūs. Viso kape surinkta 114g degintinių kaulų. Visos negausios labai sunykusios ir perdegusios įkapės gulėjo smėlyje tarp kaulų. Vakariname kapo pakraštyje aptikta storasienio lipdyto lygiu paviršiumi prastai išdegto puodo dugninės dalies šukė. Dar dvi surastos sampile iš pietus nuo kapo už 1,2 metro. Iš kitų įkapių paminėtini nuo ugnies deformuoti du žalvarinės antkaklės plokščiai užkeistais galais su nežymia briauna fragmentai bei smulkutis žalvarinės tūtelės fragmentas.

PILKAPIO NR.3 STARTIGRAFIJA

Pilkapio Nr.3 pjūviai nesudėtingi, sampilas iš smėlio, supiltas iš vieno karto, be paaukštinimų bei žymesnių perkasimų, suardymų.

Pjūvis šiaurės - pietų kryptimi éjo per kv. A - L/6 vidurį. Pjūvio ilgis 11m. Kv. A,B ir K,L pjūvyje matosi griovių stratigrafija. Griovys apie 1,2 - 1,4m pločio, plokščiadugnis. Jo užpilde pilkas miško dirvožemis, kv. A šiaurinėje, išorinėje griovio dalyje žemė degésinga. Likusioje pjūvio dalyje virš senos palaidotos velėnos, kurioje beveik nebuvo degesių, smėlingas pilkapio sampilas. Jo storis iki senojo paviršiaus tik iki 0,5m. Senajame paviršiuje du ryškūs perkasimai (?). Ties kv. D nuo pat viršaus iki 60cm gylio visiškai švaraus balto smėlio linzė. Kaip ji atsirado, ar susijusi su degintiniu kapu Nr.1, taip ir nepavyko nustatyti. Senasis paviršius tarsi perkastas ir ties kv. G, tačiau galimas dalykas, kad šioje vietoje jis suardytas augusio medžio šaknų, arba šis perkasimas atsirado įrengiant vietą centriniam pilkapio kapui. Po senuoju palaidotu paviršiumi natūralus nejudintas smėlis su nežymiomis žvyro ir molio priemaišomis.

Pjūvis vakaru - rytų kryptimi éjo per kv. F/1 - 11 vidurį. Pjūvio stratigrafija analogiška aukščiau aprašytam pjūviui. Griovelis ties kv. 2 tik 1m pločio, užpildytas degésingos žemės, kv. 10 - 11 apie 1,7m pločio, su pilku dirvožemiu užpilde. Smėlingo sampilo storis apie 0,5m, senasis paviršius be perkasimo žymiu, giliau natūralus smėlis su žvyro - molio priemaišomis.

PILKAPIS NR.4 (11)

(Pav. 30 - 35, brėž. 1,5)

BENDRA PILKADIO SITUACIJA

Pilkapis Nr. 4 yra vakarinėje pilkapyno dalyje, kompaktiškos 15 pilkapių grupės viduryje, į šiaurę nuo kelio. Pilkapio pietinį pakraštį gadina kelias. Sampilas išlikęs gerai, bet jis labai suplokštėjės, menkai išsiskyrė aplinkiniame reljefe. Sampilas pasidengęs skurdžia velėna ir samanomis, ant jo augo apie 50 metų amžiaus pušis ir keli nedideli ažuolai. Prieš pradedant tyrinėjimus medžiai buvo pašalinti. Pilkapio sampilo skersmuo apie 6,5m (be griovelių), aukštis apie 45cm. Nedidelių užslinkusių apie 0,5m pločio griovelių pėdsakai matėsi tik rytinėje ir vakarinėje sampilo papédėje. Pietrytinėje pusėje prie pat pilkapio sampilo prieina kelias, griovio nėra nė žymės, o sampilo papédė apardyta.

PILKPIO NR.4 TYRINĖJIMAI

Pilkapio vietoje buvo atžymėta penkiakampio pavidalo perkasa. Jos šiaurinė kraštinė 8m ilgio, vakarinė 7m, pietinė 4,5m, pietrytinė 3,8m, rytinė 5,3m. Perkasa orientuota pagal pasaulio šalis ir suskirstyta 1x1m dydžio kvadratais. Kvadratai sužymėti raidėmis A - G iš šiaurės į pietus ir skaičiais 1 - 8 iš vakarų į rytus. Bendras perkaso plotas apie 51m². Labai dideli medžiai, augę jau už griovio kv. A/6-8, neleido iškasti šiaurės rytinio perkaso kampo. Buvo paliktos dvi 0,5m pločio kontrolinės juostos, ējusios per kv. A-G/5 iš šiaurės į pietus ir kv. D/1-5, C/5-8 iš vakarų į rytus. Visi gyliai matuojami nuo aukščiausio pilkapio taško, kontrolinių juostų susikirtimo kv. C/5. Pašalinus velėną ir samanas, buvo skutamos visos keturios pilkapio dalys. Tikrinant paviršių su metalo ieškikliu jokių radinių nerasta. Sampilas supiltas iš aplinkinio geltono smėlio su negausiomis žvyro priemaišomis. Iš karto po velėna sampilo pietvakarinėje dalyje įvairiose vietose pasitaikė pavieniai smulkūs degintiniai kaulukai. Jų kiek daugiau rasta 43cm gylyje nuo aukščiausio pilkapio taško. Kaulai išbarstyti dideliame plote, tarp jų surastos smulkios lipdyto puodo šukelės. Pavieniai degintiniai kaulai buvo sample kv. D/5-6. Tarp jų irgi surastos lipdyto puodo šukės. Nuėmus didesnę dalį sampilo beveik iki įžemio, ėmė ryškėti aiškesni

griovio kontūrai. Pilkapyje buvo du siauri gilūs grioviai. Vakarinėje - pietvakarinėje pusėje 30 - 50cm pločio ir apie 50cm gylio, 105 - 130cm gylyje nuo aukščiausio pilkapio taško. Rytinėje pusėje griovelis kiek platesnis - 45 - 60cm, 50 - 60cm gylio, 105 - 142cm gylyje nuo aukščiausio pilkapio taško. Grioveliai užpildyti miško dirvožemiu, apatinėje dalyje degesinga žeme. Šiaurės vakarinėje ir pietrytinėje pusėje tarp griovių platūs praėjimai. Pietrytinis 3,3m pločio, šiaurės vakarinis dar platesnis. Sprendžiant iš griovių, pilkapio sampilas buvo tik 6,3m skersmens, bet daug aukštesnis negu dabar. Matuojant nuo griovio dugno, jis galėjo siekti apie 1,5m. Sampilas suplokštėjo veikiausiai dėl erozijos, nes visas reljefas šioje vietoje žemėja iš šiaurės į pietus.

PILKAPIO NR.4 KAPAI

Tarp Pilkapyje skirtingose vietose aptikti trys, o gal net penki degintiniai kapai. *Kapas Nr.1.* Šio kapo likučiai išbarstyti viršutinėje sampilo dalyje kv.D - F/3 - 4. Jokio ryškesnio kontūro šis kapas neturėjo. Pavieniai kaulai išbarstyti dideliame plote, tarp smulkių lipdyto puodo sienelių šukių. Susidaro išpūdis, kad šis kapas buvo įrengtas labai negiliai, beveik sampilo paviršiuje arba kaulai tiesiog išbarstyti sample. Puodas labai susmulkintas, gal specialiai sudaužytas. Kaulai labai smulkūs, sunykę. Surasta vos 4g kaulų. Jokių įkapių tarp kaulų nerasta. Apie 60 - 70cm į šiaurės rytus nuo kapo kaulų, sampilo apatinėje dalyje, šiek tiek virš senojo paviršiaus surasti 2 lipdyti puodai. Jie buvo 40 - 43 cm gylyje nuo aukščiausio pilkapio taško. Vienas nelabai taisyklingas, žemas (vos 12cm aukščio), plačiaangis (iki 14,5cm), 10 - 11cm skersmens dugnu, su neryškia briauna plačiausioje vietoje.. Jis gulėjo ant šono. Puodas prastai išdegtas sutrupėjęs, peraugęs šakomis. Tvirtinant šį puodą su PBMA, pavyko išimti be nuostolių. Antras puodas stovėjo visai šalia, į rytus nuo pirmojo. Matyt jis buvo panašus, storasienis, dugnu skersmuo ~9cm. Medžio šaknys visiškai suardė ši labai silpnai išdegta puodą. Dalis šukių gulėjo atokiau, per 20 - 30cm į pietryčius. Viso surinkta 34 šukės. Šalia puodų nerasta nė vieno deginto kaulo, tačiau žemėje buvo tamšesnė dėmė. Matyt puoduose galėjo būti pelenai arba kažkokis šermenų maistas.

Kapas Nr.2. Šis kapas buvo kv. A-B/2-3, šiaurės vakariniame pilkapiro sampilo pakraštyje. Degintiniai kauliukai gulėjo virš ižemio, 54cm gylyje nuo aukščiausio pilkapiro taško. Jie nesudarė labai kompaktiškos krūvelės, buvo išjudinti čia augusio ažuolo šaknų. Kauliukai smulkūs, paplitę 0,9x0,6m dydžio plote. Viso čia surinkta 132g degintinių kaulų. Kapo duobės kontūrai neišryškėjo, o sluoksnio su kaulais storis vos 3 - 5cm. Tarp degintinių kaulų surastos smulkios labai sunykusios įkapės. Tai 8 apvijų žalvarinė įvijėlė, 6 smulkūs kitos įvijėlės fragmentai, sulankstyta reljefiškais iškilimais puošta skardelė - apgalvio(?) plokštelė bei neapdegusio geležinio strypelio, gal būt ylos nuolauža.

Kapas Nr.3. Jis buvo rytiniame pilkapiro pakraštyje, o didesnė jo dalis nuslinko į griovį ir užpildė jo viršutinę dalį. Kapo kontūrai neišryškėjo. Daugiau kaulų buvo 82cm gylyje, kv. D,E/7,8. Šioje vietoje griovyje tarsi degésinga žemė. Tarp kaulų įvairiose vietose surastos labai prastai išdegto lipdyto storasienio lygiu paviršiumi puodo šukės. Visos šukės labai sutrupėjusios, priklauso puodo sienelėms. Atrodo, kad būta ne viso puodo, o tik atskirų šukių. Šis kapas veikiausiai buvo įrengtas pilkapiro sampilo viršutinėje dalyje ir, vykstant erozijai, nuslinko į griovį. Be keramikos jokių įkapių nerasta. Bendras kaulų svoris 43g.

Pilkapyje Nr.4 surasta dar 2 degintinių kaulų ploteliai. Juos tik salyginai galime įvardinti kapais Nr.4 ir 5. Kv. D/5-6, 20 - 35cm gylyje surinkta 33g degintinių kauliukų ir nedidelis storasienio prastai išdegto puodo sienelės fragmentas. Kapo duobės kontūrų nesimatė, kaulai išjudinti, rasti tarp pušies šaknų. Dar viena degintinių kauliukų grupelė buvo kv. B/8, griovio užpildo viršutinėje dalyje. Čia surinkta 14g pavienių degintinių kaulų be jokių įkapių. Jokių kapo duobės kontūrų nebuvo, o kaulai nesudarė kompaktiškos krūvelės.

PILKAPIO NR.4 PJŪVIŲ STRATIGRAFIJA

Pjūvis šiaurės - pietų kryptimi ėjo per kv. A-G/5 vidurį. Pjūvio ilgis 7m. Grioviai į šį pjūvį nepateko. Visas paviršius žemėja iš šiaurės į pietus. Išlikęs smėlingo sampilo storis 40 - 45cm. Senoji palaidota velėna 5 - 8cm storio. Degesių senajame paviršiuje nebuvo. Ties kv. B - C senajame paviršiuje pilko smėlio kauburėlis. Ižemis - nejudintas smėlis su žvyro priemaišomis.

Pjūvis vakarų - rytų kryptimi ējo per kv. C-D/1-8 ribą. Pjūvio ilgis 8m. Grioveliai matosi ties kv. 1 ir 8. Jie nuožulniais šlaitais, į dugną labai susiaurėja. Griovio užpildo viršutinėje dalyje nuslinkęs nuo sampilo smėlis. Giliau degesinga žemė. Vakarinio griovio dugnas apie 1m gylyje, rytinio apie 1,4m gylyje. Pilkapio sampilo ties kv.4 puodo šukės, ties kv. 5 - degintiniai kauliukai. Senojo paviršiaus ie įžemio stratigrafija analogiška šiaurės - pietų krypties pjūviui.

PILKAPIS NR.5 (15)

(Pav. 2,36 - 41; brėž. 1,6)

BENDRA PILKADIO SITUACIJA

Pilkapis Nr.5 yra vakarinėje pilkapyno dalyje, per 18m į rytus nuo pilkapio Nr.4, į pietus nuo kelio. Pilkapio šiaurinę sampilo dalį užkabina kelias. Sampilas apardytas, labai suplokštėjęs. Ant jo augo eglė, daugiau kaip 50m. senumo pušis bei krūmai ir ažuoliukai. Prieš pradedant tyrinėjimus visi medžiai, išskyrus sampilo pakraštyje augusią pušį, buvo pašalinti. Pilkapio sampilo skersmuo apie 7,5 - 8m, aukštis apie 0,5m. Griovio pėdsakai buvo ryškesni tik pietvakarinėje ir rytinėje sampilo papédėje, tačiau jie labai užslinkę ir be to susilieja su greta esančių pilkapių Nr.14, 17, 16 grioviais. Šiaurinė - šiaurės vakarinė sampilo dalis sunaikinta kelio.

PILKADIO NR.5 TYRINĖJIMAI

Pilkapio vietoje buvo pažymėta kvadratinė 8x8m dydžio perkasa, orientuota pagal pasaulio šalis. Perkasa suskirstyta 1x1m dydžio kvadratais, sužymėtais raidėmis A - H iš šiaurės į pietus ir skaičiais 1 - 8 iš vakarų į rytus. Buvo paliktos dvi 0,5m pločio kontrolinės juostos, ējusios per kv. B, C/5, D-H/4 iš šiaurės į pietus ir kv. D/1-4, C/5-8 iš vakarų į rytus. Visi gyliai matuojami nuo aukščiausio pilkapio taško kv. C/4, esančio 1m į vakarus nuo kontrolinių juostų susikirtimo kv. C/5. Pašalinus velėnų ir samanas, skutant buvo kasamos visos keturios pilkapio dalys. Pilkapio sampilas supiltas iš aplinkinio gelsvo smėlio su žvyro priemaišomis. Tikrinant sampilą su metalo ieškikliu, paaškėjo, kad įvairose pilkapio vietose yra spalvoto metalo dirbinių. Beveik paviršiuje, tik nuėmus velėną, pasirodė pavieniai degintiniai kaulai bei sudarytų lipdytų puodų

šukelės. Toliau visas sampilas buvo skutamas mentelėmis, nes paaiškėjo, kad kapai yra įvairiuose sampilo gyliuose ir jie labai išvaryti stambių medžių šaknų. Dalis kapų neabejotinai buvo įkasta į jau supiltą pilkapio sampilą, įrengta beveik sampilo paviršiuje, arba vos 10 - 15cm gylyje nuo paviršiaus. Visumoje visi degintiniai kaulai, keramika ir kiti dirbiniai koncentravosi centrinėje pilkapio dalyje kv.C/4,5; D/3,4. Mažesnės atskiros degintų kaulų krūvelės buvo kv. C/6. E-F/5-6. Tai neabejotinai atskiri kapai, tuo tarpu centrinėje dalyje kapai beveik susilieja. Nuskutus pilkapio pakraščius, išryškėjo griovelių kontūrai. Deja, perkasos konfigūracija, esantys šalia kiti pilkapių bei greta augę stambūs medžiai neleido pilnai atidengti viso griovio ratu. Nustatyta, kad pilkapio sampilo skersmuo iki griovelių buvo apie 8m. Grioviai nuo 0,7 iki 1m pločio, užpildyti tamsios degēsingos žemės. Jų gylis nuo aukščiausio pilkapio taško nuo 135 iki 175cm. Pietrytinėje pusėje griovelyje paliktas apie 3m pločio praėjimas. Nustatyti ar buvo praėjimas priešingoje šiaurės vakarinėje pusėje neįmanoma, nes šioje dalyje sampilą ir griovį nukerta kelias. Galima tik spėlioti, kad šioje dalyje irgi buvo nemažas griovys, nes kelyje sunkios technikos išmalta didžiulė sunkiai pravažiuojama bala.

PILKAPIO NR.5 KAPAI

Pilkapyje, daugiausiai centrinėje dalyje, įvairiuose sampilo gyliuose aptikti 6 degintiniai kapai.

Kapas Nr.1 aptinktas kv. D/3. Jis buvo beveik nesuardytas, tik kaulai peraugę medžio šaknimis. Šis kapas aiškiai buvo įkastas į jau egzistuojančio pilkapio sampilą. Pirmieji degintiniai kaulai aptinkti dar miško dirvožemio velėnos sluoksnyje. Čia pat gulėjo jau išjudintas 20x16x8cm dydžio akmuo, gal būt žymėjęs kapo vietą. Dar vienas akmuo 14x8x8cm dydžio buvo 20cm gylyje pietvakariame kapo pakraštyje. Kapo dėmė, prasidedanti nuo pat paviršiaus, neturėjo aiškaus kontūro. Šioje vietoje buvo kiek sausesnis smėlis su smulkiais degesiais. Kiek kompaktiškesnė kaulų krūvelė buvo pietiniame kapo pakraštyje, likę kaulai išbarstyti 0,8x0,6m dydžio plotelyje. Žemiu su kaulais sluoksnio storis 20 - 26cm. Smarkiai apdegusios įkapės buvo chaotiškais išmėtytos tarp degintinių kaulų. Didžiausioje kaulų krūvelėje smaigaliu į rytus gulėjo sukepęs su kaulais

nedidelis geležinis įtveriamasis peiliukas. Apie 10cm iš šiaurė gulėjo žalvarinės iš trijų vielų vytinės antkaklės lankelio apsilydės fragmentas. Tokiu pat atstumu iš šiaurės rytus surastas smarkiai apsilydės antkaklės kūgelis. Šiaurinėje kapo dalyje įvairiuose gyliuose surasti fragmentiškai išlikę deformuoti trys žalvariniai varpelių pavidalo skambaliukai, žalvarinė 5 apvijų įvijėlė bei smulkūs žalvario lašeliai. Iš rytus nuo kapo degintinių kaulų lygyje surasta keliolika prastai išdegė lipdytų lygiu paviršiumi puodų šukelių. Pilnai iškasus kapą Nr.1 ir išsémus žemes, surinkta 342g degintinių kaulų. Sprendžiant iš įkapių, kapas vieno asmens - moters.

Kapas Nr.2 buvo pietrytiname pilkapio ketvirtynje kv. E, F/5, 6. Jis įrengtas pilkapio sampile, labai negiliai nuo paviršiaus, 45sm gylyje nuo aukščiausio pilkapio taško. Kapo vietą žymėjo (?) 18x14x12cm dydžio akmuo. Atrodo, kad šis kapas nesuardytas, bet kauliukai išbarstyti 80x40cm dydžio pailgame šiaurės rytų - pietvakarių kryptimi plotelyje. Jie nesudaro koncentruotos dėmės, pavieniai. Sluoksnelio su kaulais storis vos 2 - 3cm. Viso šiame kape buvo 72g degintinių kaulų. Vienintelė įkapė - aptrupėjusi stačiakampę žalvarinę skardelę - gulėjo šiauriniame kapo pakraštyje. Kapo dėmės kontūrai sampilo smėlyje neišryškėjo.

Kapas Nr.3 buvo rytinėje pilkapio sampilo dalyje kv. C/6. Virš kapo augo eglė, tad visi kaulai labai išvaryti, o kapo dėmės kontūrų nesimatė. Kapas buvo įkastas iš sampilų, įrengtas negiliai, 28cm gylyje nuo aukščiausio taško. Degintiniai kaulai koncentravosi apie 60cm skersmens plotelyje. Kaulų sluoksnio storio nustatyti nepavyko, nes visi jie buvo šaknų išjudinti. Viso šiame kape pavyko išsijoti 131g degintų kaulų. Vienintelė įkapė - molinis dvigubo nupjauto kūgio pavidalo turingai ornamentuotas verpstukas, surastas šiaurrytiname kapo pakraštyje. Apie 1,6m iš šiaurės rytus nuo kapo Nr.3 pilkapio griovyje surinkta dar 11g smulkių degintinių kaulų. Sunku nustatyti, ar tai eglės šaknų išstumdyta kapo Nr.3 dalis, ar kažkoks dar vienas atskiras kapelis.

Kapas Nr.4 buvo beveik pilkapio centre, kv.C/4,5. Kapas buvo įkastas iš sampilų, įrengtas labai negiliai. Pirmieji deginti kaulai, keramika, įkapės gulėjo pačiame sampilo paviršiuje, samanų - miško dirvožemyje. Kapo dėmė pailga šiaurės - pietų kryptimi, užpildyta pilko smėlio su smulkiais kaulų trupiniais. Jos

dydis 0,9x0,5m, storis 0,35m. Kaulai išmėtyti visoje duobėje, jokios koncentracijos nebuvo. Visame kapo plote gulėjo įkapės. Keramika (lipdyto puodo dugno fragmentas bei kelios sienelių šukės) buvo pačiame kapo viršuje. 6cm gylyje nuo aukščiausio pilkazio taško samanose kapo viduryje gulėjo pusė žalvarinės masyviosios, pusiau apvalaus skerspjūvio apyrankės. Pastorintas apyrankės galas ištisai ornamentuotas įmuštais smulkiais trikampėliais. I šiaurę nuo apyrankės įvairiuose gyliuose surasti keturių žalvarinių ivijinių dvigubo kūgio pavidalo karolių fragmentai. Nuo aukštos temperatūros jie deformavosi, kai kurie sulūžo, bet visi aštuoni fragmentai susideda į keturis karolius. Kiek toliau, kapo šiauriniame pakraštyje gulėjo labai sunykusi žalvarinės juostelės 8 apvijų ivijėlė. Išsirojus visas kapo žemes surinkta 40g smulkių degintų kaulų. Pagal įkapes kapas moters ar mergaitės.

Kapas Nr.5 buvo pilkazio centre, kv. C,D/3. Sampilas virš kapo nebuvo perkastas. Šis kapas yra giliau už kitus, 40cm gylyje nuo aukščiausio pilkazio taško, įrengtas sample virš senojo paviršiaus. Šis kapas skirtinas prie pirmųjų pilkazio kapų, virš kurių supiltas sampilas. Kapo duobės kontūrai buvo neryškūs. Degintiniai kaulai paplitę 45x30cm dydžio plotelyje, išvartyti pušies šaknų. Viso šiame kape buvo 169g degintinių kaulų. Žemiu su kaulais sluoksnio storis apie 20cm, bet didesnės kaulų koncentracijos nė vienoje kapo dėmės vietoje nebuvo. Apie 12cm į rytus nuo kaulų, 45cm gylyje įžemio paviršiuje stovėjo du lipdyti lygiu paviršiumi puodai. Mažesnis puikiai išsilaikeš, 75mm aukščio, kreivu 100 - 110mm skersmens dugnu, 140mm skersmens anga, stovėjo tiesiai ant dugno. Antras, aukštesnis puodas, stovėjęs į rytus nuo pirmojo, visiškai šalia, labai prastai išdegtas, ištisai peraugęs pušies šaknimis, visiškai subyrėjęs. Šalia puodų ir viduje degintinių kaulų nerasta. Matyt tai su šermenų maistu ar gėrimais šalia kapo pastatyti puodai. Jokių kitų įkapių kape Nr.5 nerasta.

Kapas Nr.6 buvo pilkazio centrinėje dalyje kv. C,D/4. Jis įrengtas sample, kiek aukščiau už kapą Nr.5. Pirmieji kaulai atidengti 23cm gylyje nuo aukščiausio pilkazio taško. Kapas nesuardytas, bet pušies šaknys labai išvartė kauliukus bei keramiką. Dalis kaulų netoli paviršiaus, kiti 45 - 48cm gylyje. Kaulai ir šukės išmėtytos 100x60cm plotelyje. Šiame plote surinkta 270g degintų kauliukų. Dar

viena 40g kaulų krūvelė buvo kiek giliau, 45cm gylyje, per 30cm nuo pagrindinės. Vakarinėje neryškios kapo dėmės dalyje, šalia stambių lipdyto puodo sienelių šukių buvo 25x35cm dydžio plonas degesių sluoksnelis. Panašu, kad tai iš sudaužyto puodo išmestos žarijos. Šiauriniame pagrindinės kaulų krūvelės pakraštyje, 58cm gylyje ant senojo paviršiaus gulėjo ant šono deformuotas kibiro pavidalo labai prastai išdegtas grubaus darbo lipdytas puodas. I vakarus nuo jo, visiškai šalia buvo kito lipdyto išvirtusio ir subyrėjusio puodo stambus sienelės fragmentas nuo angos iki pat dugno. Pastarojo puodo šukės išmėtytos po visą kapą. Kitos įkapės gulėjo tarp kaulų kapo dėmės viduryje. Tai labai sunykusi žalvarinės vielos grandelė ir 3,5 apvijos plona aptrupėjusi įvijelė.

PILKAPIO NR. 5 PJŪVIŲ STRATIGRAFIJA

Pjūvis šiaurės - pietų kryptimi éjo per kv. B-H/5. Pjūvio ilgis 7m. Ties kv.A pjūvis nebuvo pjaunamas, nes šioje vietoje éjo kelias. Ties kv. B sampilas suardytas, čia nuo kelio nustumtos žemės dengia pilkapio griovį. Kv.C pjūvyje kapas Nr.4. Pietinis pilkapio griovys pateko į kv.H tik dalinai. Toliau pratęsti pjūvio nebuvo galimybės, nes čia prasideda gretimo pilkapio griovys. Sampilas iš smėlio su lengvu priemoliu. Senasis paviršius - pilko miško dirvožemio juosta be perkasimų. Joje degesių nepastebėta.

Pjūvis vakarų - rytų kryptimi éjo per kv. D/1-8. Pjūvio ilgis 8m. Ties 1 ir 2 kvadratais sampilo pakraštys apardytas lyginant kelią. Griovio šioje vietoje nėra. Matyt čia buvo tarpas - praėjimas. Rytinė griovio dalis pateko į pjūvį ties kv. 8. Pjūvyje ties kv.2-4 ir 6 matosi deginti kapų kaulai ir senajame paviršiuje buvusi keramika. Senasis paviršius ir ižemis be perkasimų. Išlikusio sampilo maksimalus storis 60cm.

PILKAPIS NR. 7 (3)

(Pav. 4, 45, 57; brėž. 1, 8, 9, 10)

PILKAPIS NR. 6 (2)

(Pav. 42 - 44, brėž. 1, 7)

BENDRA PILKAPIO SITUACIJA

Pilkapis Nr.6 yra vakarinėje pilkapyno dalyje, kur šiuo metu išlikę tik pavieniai pilkapiai. Miško kelias, jungiantis kvartalinę liniją su pagrindinių kelių

kerta pilkapio sampilą pusiau. Sampilas nedidelis, tik 4m skersmens, 0,5m aukščio. Jo pietinė dalis po keliuku visiškai išstumdyta. Aplink sampilą pastebimas apie 0,6m pločio užslinkęs griovys. Sampilo centrinėje dalyje augo apie 25metų senumo eglė. Prieš tyrimus ji nupjauta. Sampilo paviršius pasidengęs velėna.

PILKADIO NR.6 TYRINÉJIMAI

Pilkapio vietoje buvo atžymėta kvadratinė 6x6m dydžio perkasa, orientuota pagal pasaulio šalis. Perkasa suskirstyta 1x1m dydžio kvadratais, sužymėtais raidėmis A - F iš šiaurės į pietus ir skaičiais 1 - 6 iš vakarų į rytus. Paliekama viena 0,5m pločio kontrolinė juosta vakarų - rytų kryptimi per kv. C/1-6. Visi gyliai matuojami nuo aukščiausio taško kv. C/4. Pašalinus veléną, buvo skutamos abi pilkapio pusės. Paaiškėjo, kad sampilas supiltas iš smėlio. Ižemio lygyje 50 - 60cm gylyje nuo aukščiausio taško aplink visą pilkapių išryškėjo griovelis. Jame nebuvo jokių tarpų, degesių bei kokių nors radinių. Griovys labai taisyklingas, nuožulniais šlaitais, užapvalintu dugnu. Jo plotis 55 - 60cm, gylis nuo dabartinio paviršiaus 40 - 45cm. Pačiame pilkapio samplelyje nerasta jokių kaulų ar radinių. Nuėmus sampilą, kv. C/4, 50cm gylyje išryškėjo 30cm skersmens pilkos žemės dėmė. Pjaunant dėmę surastos 2 ne ankstesnio kaip 19a. stiklo šukės. Pati dėmė - tai plokščiadugnė 20cm gylio stulpavietė. Patikrinus plotą po kontrolinę juostą ir taip pat nieko nesuradus, atsižvelgiant į tai, kad sampilo skersmuo vos 4m, o grioviai be perėjimų, prieita išvados, kad tai ne pilkapis. Veikiausiai tai kažkoks 19a. sampilas - riboženklis su stovėjusi centre stulpu.

PILKAPIS NR.7 (3)

(Pav. 4, 45 - 57; brėž. 1, 8, 9, 10)

BENDRA PILKADIO SITUACIJA

Pilkapis Nr.7 yra vakariname pilkapyno pakraštyje. Tai per 90m nutolęs nuo artimiausiu pilkapių vienišas pilkapis, išlikęs aukštos linijos pietiniame pakraštyje. Žemės paviršius aplink pilkapių nustumtas iki mineralinio sluoksnio, dirvožemis nuimtas, bet pats pilkapis stebuklingai išliko nepaliestas. Jo

sampilas apaugės tankiais uogienojais, augo keli krūmai, pušaitės, kreivi ažuoliukai. Tik pietiniame sampilo pakraštyje ir papédėje augo kelios 40 - 50 metų senumo eglės. Sampilas taisyklingo pusrutulio pavidalo, stačiais šlaitais, be žymesnių suardymų. Griovelių aplink pilkapį beveik nesimatė. Sampilo skersmuo beveik 10m, aukštis 1,4 - 1,5m. Tikrinant sampilo paviršių su metalo ieškikliu, nustatyta, kad šiaurės rytinėje dalyje beveik paviršiuje užkasta daug nuo aukštos įtampos linijos statybų likusių šiukšlių - trosas, armatūra, sudegės suvirinimo aparatas ir t.t.

PILKADIO NR.7 TYRINĖJIMAI

Pilkadio vietoje buvo atžymėta kvadratinė 12x12m dydžio perkasa, orientuota pagal pasaulio šalis. Perkasa suskirstyta 1x1m dydžio kvadratais, sužymėtais raidėmis A - M iš šiaurės į pietus ir skaičiais 1 - 12 iš vakarų į rytus. Buvo paliekamos dvi 0,5m pločio kontrolinės juostos per kv. A-F/6 - G-M/7 iš šiaurės į pietus ir kv. F/1-6 - G/7-12 iš vakarų į rytus. Visi gyliai matuojami nuo aukščiausio pilkadio sampilo taško kontrolinių juostų susikirtimo vietoje. Vienu metu buvo kasamos visos keturios sampilo dalys. Nors iš pat pradžių šiame pilkapyje, atsižvelgiant į jo formą bei vietą pilkapyne, tikėtasi rasti tik griautinį žirgo kapą, visas skutamas sampilas buvo kruopščiai kas 10cm tikrinamas metalo ieškikliu. Pilkadio sampile nerasta nei vieno deginto kauluko bei jokių kitų radinių. Paaiškėjo, kad sampilas supiltas iš aplinkinių žemių virš senojo specialiai neparuošto ir neaplyginto paviršiaus. Pačio sampilo struktūra kiek skyrėsi nuo kitų, vien iš smėlio supiltų pilkapių. Apatinėje sampilo dalyje smėlis permaišytas su mišku dirvožemiu, aukščiau, kai žemės buvo kasamos iš gilesnių griovio vietų, į sampilą pateko nemažai žvyro. Susidaro įspūdis, kad laidojant žmogų, stengtasi senajame paviršiuje sudėtus degintus kaulus užpilti švariu smėliu. Tuo tarpu šiame pilkapyje sampilas supiltas iš aplinkinių žemių be jokios atrankos. Nuėmus visą pilkadio sampilą, išryškėjo buvę aplink sampilą grioviai ir duobių kontūrai centre bei įvairiose senojo paviršiaus vietose. Grioviai aplink pilkapį sudaro taisyklingą 10m skersmens ratą su trim praėjimais. Vienas 1,2m pločio praėjimas šiaurės vakarinėje pusėje kv. C,D/2, kitas 1,3m pločio vakarinėje pusėje kv.H,J/1, trečias 0,85m pločio pietrytinėje pusėje kv. K,L/10. Grioviai skirtingo pločio - nuo

40cm siauriausioje vietoje iki 80 - 90cm beveik visose kitose vietose. Tik prie praėjimų jie platesni - iki 1,3m pločio ir gilesni - iki 60 - 70cm gylio nuo senojo paviršiaus. Bendras griovių gylis nuo aukščiausio taško nuo 160 iki 324cm gylio. Grioviai užpilti nuslinkusiomis nuo sampilo žemėmis ir pilku miško dirvožemiu. Ties praėjimais žemė tamsesnė, degēsinga. Jokių radinių grioviuose neaptikta, jų dugnas nelabai lygus. Išorinis šlaitas nuožulnus, vidinis gana status. Senajame paviršiuje pietrytinėje pilkapio dalyje pilkesnės žemės dėmėje, 118 - 124cm gylyje surastos 3 žirgo kamanų puošybos detalės. Kv.J/9 gulėjo neornamentuota apskrita žalvarinė kiek išgaubta plokštélė su skylute centre. Kv. J/8, per 80cm į vakarus gulėjo analogiška kiek mažesnio skersmens plokštélė. Per 18cm į pietus, tame pačiame gylyje surastas žalvarinis varpelio pavidalo skambalėlis.

PILKAPIO NR.7 DUOBĖS

Nuėmus sampilą, ižemyje išryškėjo šešios ivairaus dydžio ir formos duobės. Pačiame centre - kapo duobė, aplink - duobės, susidariusios užpilant kapą. *Duobė 1*, kv.H-K/7-9, netaisyklinga, pailga rytų - vakarų kryptimi. Ji 2,4x1,5m dydžio, užpilta pilkos žemės - miško dirvožemio su kiek tamsesne, pailgo ovalo pavidalo centrine dalimi. Duobės kontūras išryškėjo 122cm gylyje. Jos gylis 28cm, dugnas plokščias. *Duobė 2*, kv.D,E/8,9, netaisyklingos formos, neryškiaiš kontūrais, 140x120cm dydžio. Atsidengė ižemyje, 128cm gylyje, dugnas nelygus, 10 - 30cm gylyje. Duobė užpildo pilka žemė, jokių radinių, kaip ir pirmoje duobėje, nerasta. *Duobė 3*, kv.D,E/4,6, pailga rytų - vakarų kryptimi, stačiakampio pavidalo, 220x150x158cm dydžio, plokščiadugnė, 16 - 18cm gylio. Atsidengė 130 - 140cm gylyje. Užpilde - pilkoje, vietomis degēsingoję žemėje - jokių radinių nebuvo. *Duobė 4*, kv. G/5, apskrita, 50cm skersmens, 28cm gylio, į dugną siaurėjanti. Užpildas analogiškas, be jokių radinių. *Duobė 5*, kv.H,J/4, netaisyklingo ovalo pavidalo, 100x60cm dydžio, 35cm gylio, į dugną siaurėjanti. Jos pietinėje pusėje žemė šviesesnė, tarsi perdegusi - perkaitusi. Duobės apatinėje dalyje juoda žemė su degėsiais.

Visos penkios duobės išsidėsčiusios netaisyklingu ratu aplink centrinę žirgo kapo duobę.

PILKAPIO NR.7 KAPAS

Kapas Nr. 1. Kapo duobės kontūrai išryškėjo 118 - 120cm gylyje nuo aukščiausio taško, kv. G,H/6,7, pačiame pilkapio centre. Duobė netaisyklingo ovalo pavidalo, pietinis galas siaurėjantis, pailga šiaurės - pietų kryptimi. Duobės ilgis 224cm, plotis 112cm. Duobę užpildo pilka smėlinga žemė. Tikrinant su metalo ieškikliu šiaurinėje dalyje konstatuota nemažai spalvoto ir juodo metalo dirbinių. Preparuojant duobę, jos šiaurinėje dalyje kv.G/6 130cm gylyje pasirodė žirgo kaukolės viršugalvis su apskrita žalvarine kamanų puošimo skardele. Dar giliau (145 - 150cm gylyje) atidengti pilni puikiai išlikę nedeginto žirgo griaučiai. Duobės dugnas gilesnis šiaurinėje dalyje, čia įžemis prakastas iki žvyro. Žirgo griaučiai gulėjo anatomiškai tvarkingai arčiau rytinio kapo duobės pakraščio. Griaučių ilgis 150cm, plotis 50cm, neskaitant atmostos užpakalinės kojos. Griaučiai guli šiaurės - pietų kryptimi, galva į šiaurę, snukiu pasukta į vakarus. Žirgas buvo paguldytas į duobę ant pilvo - dešiniojo šono. Sprandas nusuktas į kairę, išlenktas taip nenatūraliai, kad snukis nukreiptas į vakarus, galva aukščiau išlikusių kaulų, šiek tiek pasukta ant kairiojo šono. Priekinės kojos palenkotos po krūtine, kaklu, viena šalia kitos. Dešinė užpakalinė koja nenatūraliai užlaužta, prispausta po pilvu. Kairė užpakalinė koja agonijoje atmesta toli į šoną iki pat vakarinio kapo duobės krašto.

Žirgas buvo palaidotas su išpaustais tarp dantų trinariais geležiniais žąslais, žalvarinėmis skardelémis, kabučiais ir skambaléliais puoštais žąslais bei geležiniu cilindro pavidalo skambalu. Visos įkapės - žirgo aprangos detalės - gulėjo pirminėje padėtyje arba visai netoli nubyrėjusios. Trinariai žąslai, smarkai sukasti tarp dantų odiniais diržais, kurių išliko tik pėdsakai, buvo sujungti su kamanomis. Kamanos dešinėje žirgo galvos pusėje, ties apatinio žandikaulio viršutine dalimi buvo puoštos trim apskritomis žalvarinėmis skardelémis su skylutėmis centre. Skardelės išsidėsčiusios vienodu atstumu - dvi, kiek didesnės, arčiau žąslų ir viršuje, o per vidurį šiek tiek mažesnė. Skardelės tvirtintos prie odos atvirkščios raidės “Ω” pavidalo sākabélémis. Jų viršų, matyt, dengė alaviniai kūgeliai ar pusrutuliai. Pastarieji visiškai sunyko, matosi tik jų pėdsakai

skardelėse. Žando srityje ties apatiniu žandikauliu netoli viršutinės skardelės buvo vienas šalia kito penki žalvariniai varpelio pavidalo skambalėliai. Viršugalvi puošė dar viena apskrita skardelė, bet, sprendžiant iš kaulo pažaliavimo, jų čia galejo būti daugiau. Skardelė surasta ne viduryje, o persisukusi, dešinėje pusėje. Kairėje galvos pusėje iš priekio, maždaug ties kairiaja akiduobe, šiek tiek virš jos kabėjo keturi pailgi žalvariniai skardiniai kabučiai, grandimis sukabinti po du ant kilpos - laikiklio užriestais galais. Skardelės tuoštos graviruotu ornamentu. Viena trumpesnė, nulūžusiu galu, kita lūžusi, sulenkta. Kamanų plokštelių kairėje pusėje buvo tokios pat, kaip ir dešinėje. Čia pirminėje padėtyje kiek arčiau žąslų buvusi apatinė skardelė. Mažesnė - vidurinė - nukritusi šalia kaukolės. Viršutinės skardelės šioje pusėje nebuvó. Ji, pamesta stumiant žirgą į duobę, gulėjo už kapo duobės ribą. Kairėje pusėje buvę varpelio pavidalo skambalėliai, taip pat penki. Visi jie nukritę gylėjo šalia kaukolės. Dar viena įkapė - geležinis cilindro pavidalo skambalas, rastas jau nuimant griaučius kapo duobės dugne. Skambalas turėtų būti pakaklėje, tačiau jis nusmuko ir gulėjo po žirgo krūtine. Šis dirbinys labai sunykęs, sukepęs su duobės dugno žvyru, paveiktas žirgo puvimo išskyru. Gerai išlikę griaučiai leidžia pilnai atsekti žirgo laidojimo procesą. Atvestas į pilkapiui skirtą vietą žargas pradžioje pietrytinėje pilkapio dalyje buvo nuverstas ir jam nusuktas sprandas. Tuo metu kiek nukentėjo tuošnios kamanos. Nulūžo dvi apskritos skardelės, buvo pamestas vienas skambalėlis, deformavosi pailgas kabutis. Įstumtas į kapo duobę vargšas gyvulys agonijoje atmetė į šoną kaire užpakalinę koją. Išskyrus nusuktą sprandą, jokių traumų griaučiuose nepastebėta. Tad galima manyti, kad žirgą užkasinėjo leisgyvį. Duobės aplink centrinių kapų kaip tik susidarė sustojus kasėjams ratu užkasant kapo duobę. Vėliau suformuotas 10m skersmens taisyklingas pilkapio sampilas.

Žirgo griaučiai po tyrinėjimų buvo kruopščiai surinkti iki smulkiausio kauliuko. Juos išmatavus ir ištyrinėjus numatoma ateityje panaudoti Kernavės muziejuje, eksponuojant žirgo kapą su įkapėmis.

PILKADIO NR.7 PJŪVIŲ STRATIGRAFIJA

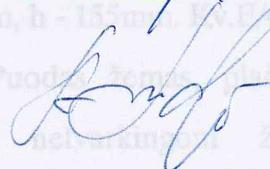
Pjūvis šiaurės - pietų kryptimi ėjo per kv. A-M/7. Pjūvio ilgis 12m. Ties kv.A,B ir M pjūvyje negilūs grioviai. Pilkadio sampilo viršutinė dalis supilta iš žvyringo smėlio. Apatinė sampilo dalis, apie 70cm storio pilko smėlio su miško dirvožemiu, sluoksnis. Ties kv. G,H pjūvyje 156cm gylyje nuo aukščiausio taško žirgo kapo duobė. Duobėje žirgo griauciai parodyti projekcijoje. Po sampilu 9 - 12cm storio senasis paviršius - miško dirvožemio juosta. Ji perkasta ties grioviais ir kapu. Po sampilu ir plonu dirvožemiu - ižemio smėlis, pereinantis į žvyrą.

Pjūvis vakaru - rytų kryptimi ējo per kv. G/1 - 12. Pjūvio ilgis 12m. Ties kv. 1 ir 11 - 12 pjūvyje grioviai. Jų gylis nuo senojo žemės paviršiaus 60 - 70cm. Apatinėje dalyje žemė degēsinga. Pilkadio sampilo viršutinėje dalyje ties kv. 2-3 velyvas negilus perkasimas. Sampilas viršutinėje dalyje iš žvyringo smėlio. Apatinė sampilo dalis iš smėlio - pilko miško dirvožemio. Ties kv. 4-6 pjūvyje virš senojo paviršiaus išmesta kasant kapo duobę smėlio linzė. Senasis paviršius - pilkas miškožemis 10 - 11cm storio, lygus, be perkasimų. Ižemis - žvyringas smėlis, giliau pereinantis į žvyrą. Iš abiejų pjūvių stratigrafijos aiškiai matyti, kad sampilas iš aplinkinių žemių, apatinėje dalyje panaudojant paviršinių sluoksninių žemes, giliau (tos žemės pateko į sampilo viršų) žvyringą smėli.

RADINIAI IŠVADOS

1. 1998m. VU archeologinė ekspedicija ištyrė septynis kvartalinių linijų, kelio ir aukštos elektros įtampos linijos ardomus pilkapius įvairiose Varliškių (Orliškių) pilkapyno vietose.
2. Pilkapiuose Nr.1 - 5 aptikti sveiki ir apardytai degintiniai žmonių kapai. Pilkapiu Nr.6 laikomas sampilas veikiausiai priklausė kažkokiam riboženkliui. Pilkapyje Nr.7 aptiktas griautinis žirgo kapas.
3. Visi tyrinėti pilkapiai laidosena bei įkapėmis yra labai būdingi rytų Lietuvos pilkapių kultūrai ir datuojami vėlyvojo geležies amžiaus pirmą puse (10a. - 11a. pradžia.) Ankstesnių tyrinėjimų Varliškių pilkapyno radiniai rodo, kad dalis pilkapių galėjo priklausyti dar viduriniojo geležies amžiaus pabaigai (8 - 9a. sandūrai). Tačiau labai artima skirtingose pilkapyno dalyse tirtų pilkapių chronologija rodo, kad šis praeityje neabejotinai didesnis pilkapynas susidarė per trumpą laikotarpį ir paliktas nemažos bendruomenės. Apie tankiai gyvenamas Vievio apylinkes liudija ir kiti visai netoli esantys pilkapynai.
4. Ateityje tikslinga ištirti dar keturis smarkiai apardytus pilkapius: du iš jų kerta kvartalinę miško linija, du ardomi intensyviai naudojamo kelio. Taip pat verta užkasti nedideles duobes pilkapiuose. Didžiulėmis duobėmis E.Volterio iškastus sampilus ateityje taip pat tikslinga iškasti.
5. Antropologinė medžiaga perduota Vilniaus Universiteto Medicinos fakultetui, bet degintų kaulų tyrimai dar neatlikti.
6. Radiniai, grafinės medžiagos kopijos popieriuje, foto negatyvai ir video įrašai perduoti Kernavės Valstybiniam Archeologijos ir istorijos rezervatiniam muziejui. Lauko brėžinių originalai milimetriniame popieriuje saugomi tyrinėjimų autorius žinioje.
7. *Užtakai pilkapių buse padidintos nuorikinimo neriešos / reuoxė (kvart. likuja, telas), ūodel jie neappliki.*

Dr. Aleksiejus Luchtanas

RADINIŲ SARAŠAS

Radinių sarašo numeriai atitinka numerius po iliustracijomis.

PILKAPIS NR. 1

KAPAS NR.2

1. Kabutis žalvarinės, varpeliu pavidalo. Kūgio pavidalo, lenktas iš skardos, su skylute centre. Skersmuo 22mm, h - 10mm. Kv.F/7, gyl.20 - 25cm.
2. Analogiškas Nr. 1, deformuotas, apdegės. 27x18mm, h - 11mm.
3. Analogiškas Nr. 1, deformuotas, apdegės. 29x15mm, h - 18mm.
4. Grandis geležinė nuo žąslų, apskrita, pastorinta gale, aptrupėjusi, apdegusi. Skersmuo 42mm, storis 3.2mm.

PILKAPIS NR. 3

PILKAPIS NR. 2

KAPAS NR.1

5. Peilis geležinis įtveriamasis nulūžusia viršūne. Apdegės. 115x16x3mm. Kv.E/4 , gyl. 25cm.
6. Peiliukas geležinis įtveriamasis perlūžęs į dvi dalis, apdegės. 45x11x2mm; 41x10x2.5mm. Kv.E/4 , gyl. 26cm.
7. Apyrankės žalvarinės masyvios trikampio skersinio pjūvio pusė. Galas puoštas dviem ranteliais tarp griovelį bei apverstos "Y" formos graviruotu ornamentu, iš abiejų briaunos pusiu graviruotos juostelės. 54x18x7mm. Kv.E/4 , 36cm.
8. Gargaželė žalvarinė - išsilydės papuošalas. Beformė gargažė - žalvario varveklis, sprendžiant iš svorio, tai galėjo būti apyrankės antra pusė. 56x36x16mm. Kv.E/4 , 30cm.
9. Puodas molinis lipdytinis lygiu paviršiumi. Puodas nežymiai profiliuotas, prastai išdegtas, molis su grūsto granito priemašomis. Angos skersmuo 120mm, dugno skersmuo 85mm, h - 155mm. Kv.E/4-5 , gyl.34cm.
10. Puodas molinis apžiestas. Puodas žemas, plačiaangis, peteliai puošti 2 horizontaliomis juostomis, 4 netvarkingom žemom bangelėm ir vėl 2

horizontaliomis juostomis. Angos skersmuo 190mm, dugno skersmuo 95mm , h - 135mm. Kv.E/4, gyl.34cm.

PILKAPIS NR. 4

KAPAS NR.1

KAPAS NR.2

11.Yla geležinė, apdegus. 90x6mm.Kv.A/4 , gyl.103cm.

Atsitiktinis radinys

12. Puodas molinis žiestas, puoštas bangelių ir horizontalių juostų ornamentu.

Puodas grakščių proporcijų, labai gerai išdegtas, tvirtas, puoštas 3 juostomis penkiagubų bangelių ir 1 juosta 7 horizontalių linijų. Angos skersmuo 135-140mm, dugno skersmuo 90mm, h - 155mm. Kv.F/6 , gyl.45cm.

KAPAS NR.2

PILKAPIS NR. 3

KAPAS NR.2

- 13: 1-3. Antkaklės žalvarinės plokščiai užkeistais galais, trys fragmentai. Perdege, deformuoti. 35x14x2; 31x6x4; 26x7x3mm. Kv.F/6 , gyl.35-45cm.
14. Tūtelės žalvarinės nuolauža, fragmentas. 13x3x2mm. Kv.F/6 , gyl.30cm.
15. Šukė lipdytinio puodo lygiu paviršumi, dugninių dalies. Fragmentas, sutrupėjas. Storis 12mm.Kv.F/6 ,gyl.35cm.

Atsitiktiniai radiniai

- 16: 1,2. Šukės lipdytinio puodo lygiu paviršumi - du stambūs fragmentai ir trupiniai. 76x70x14; 70x52x14mm. Kv.D/8 , gyl.42cm.
17. Antkaklės žalvarinės plokščiai užkeistais galais, fragmentas. Neapdegės, be ornamento. 106x13x2.6mm. Kv.E/8 , gyl.30cm.

18. Peilis geležinis įtveriamasis tiesia nugarėle, apdegės. 203x22x5mm. Kv.B/2 , gyl.15cm.

19. Sagtis geležinė. Sagtis diržo kvadratinė, išmaugta per vidurį, su išlikusiui liežuvėliu; apdegusi. 50x44x2.5mm. Kv.B/2 , gyl.15cm.

PILKAPIS NR. 4**KAPAS NR.1**

20. Puodas molinis lipdytinis lygiu paviršiumi. Puodas briauninės formos, prastai išdegtas; sutrūkinėjės. Angos skersmuo 135-145mm, dugno skersmuo 90-95mm, skersmuo plačiausioje vietoje 219mm, h - 120mm, gyl.40-43cm.

21. Puodas molinis lipdytinis lygiu paviršiumi, subyrėjės. 34 fragmentai. Dugno skersmuo 90mm, storis 13mm, gyl.40-45cm.

22. Puodo lipdytinio lygiu paviršiumi 38 fragmentai, smulkūs. Kv.D,E/3,4 , gyl.43cm.

KAPAS NR.2

23. Įvijėlė žalvarinė aštuonių apvijų, fragmentas. 30x9mm. Kv.B/2,3 , gyl.54cm.

24. Įvijėlė žalvarinė subyrėjusi į 15 smulkių fragmentų. Kv.B/2,3 , gyl.54cm.

25. Apgalvio žalvarinės sulankstytos plokštelių fragmentas. 30x12x7mm.

Kv.B/2,3 , gyl.54cm.

26. Strypelis geležinis (ylos fragmentas). 34x5mm. Kv.B/2,3 , gyl.54cm.

Kv.C/6 , gyl.28cm.

KAPAS NR. 3

27. Puodo lipdytinio lygiu paviršiumi 26 fragmentai. Nežymiai profiliuotas, prastai išdegtas, su grūsto granito priemaišomis. Storis iki 12mm. Kv.D/8 , gyl.82cm.

28. puodo lipdytinio lygiu paviršiumi trys fragmentai. Storis 11mm. Kv.D/5,6 , gyl.25-30cm.

KAPAS NR.4?

29. puodo lipdytinio dugno 15 sienelių šalių fragmentai.

30. Antkaklės žalvarinės sagtinės kūginiais galais, du fragmentai. Lankelio iš trijų vielų dalis ir kūgelis apsilydės bei 10 beformių žalvario gabalėlių. Apsilydė. Kv.D/3 , gyl.34cm.

PILKAPIS NR. 5**KAPAS NR.1**

31. Puodo lipdytinio dugno 15 sienelių šalių fragmentai.

30. Peiliukas geležinis įtveriamasis tiesia nugarėle, apdegės. 80x12x3mm.

Kv.D/3 , gyl.34cm.

31: 1-3. Kabučiai žalvariniai varpeliu pavidalo apdege, apnykė (3vnt.), fragmentai. 24x20x7; x22x7x0.5; 17x10x0.5mm. Kv.D/3 , gyl.38-40cm.

32. Įvijėlė žalvarinė penkių apvijų, apdegusi, fragmentas. 12x5mm. Kv.D/3 , gyl.35cm.

33. puodo lipdytinio lygiu paviršiumi 17 fragmentų. Smulkios blogai išdegto puodo sienelių šukės. Kv.D,E/3,4 , gyl.30-45cm.

42. Puodo fragmentas lygiu paviršiumi, tiesiomis sienelėmis, deformuotas,

KAPAS NR.2

34. Skardelė žalvarinė stačiakampė su skylute, fragmentas.17x16x0.5mm.

Kv.E/5 , gyl.45cm.

35. Verpstukas molinis dvigubo nupjauto kūgio pavidalo, sveikas. Viršutinė ir apatinė plokštumos papuoštos 6 pailgų duobučių ratu, šoninės briaunos - trigubais įstrižais kryžiais. Skersmuo 33; skylutės skersmuo 12; h - 13mm.

Kv.C/6 , gyl.28cm.

PILKAPIS NR. 7

KAPAS NR.4

36. Apyrankės žalvarinės masyvios, pusiau apvalaus skerspjūvio pusė, fragmentas. Galas puoštas juostelėmis, lankelis - įmuštais trikampiukais, išdėstytais eilėmis. 45x10x4mm. Kv.C/5 , gyl.6cm.

37: 1-4. Karoliai žalvariniai dvigubo kūgio pavidalo (4vnt.), 8 stambesni fragmentai ir 3 maži. 40x15; 36x15; 28x16; 33x13mm. Kv.C/4,5 , gyl.20-35cm.

38. Įvijėlė žalvarinė aštuonių apvijų, sunykusi ir trijų fragmentų. 30x5mm. Kv.C/4 , gyl.20cm.

39. Puodo lipdytinio dugno fragmentas ir 15 sienelių šukių, fragmentai. Dugnas 80x70x13mm. Kv.C/5 , gyl.5-15cm.

KAPAS NR.5

40. Puodas lipdytinis lygiu paviršiumi, sveikas. Angos skersmuo 140mm, dugno skersmuo 100-110mm, h - 75mm. Kv.C/3 , gyl.45cm.

41. Puodas lipdytinis lygiu paviršiumi, visiškai sunykęs, 40 stambesnių fragmentų ir ~80 smulkų šukų. Storadugnis, tiesiomis sienelėmis, labai silpnai išdegtas. Kv.C/3,4 , gyl.45cm.

KAPAS NR.6

42. Puodas lipdytinis lygiu paviršiumi, tiesiomis sienelėmis, deformuotas, aptrupėjės. Angos skersmuo 80x135mm, dugno skersmuo 110-115mm, h - 130mm. Kv.D/4 , gyl.58cm.

43. Puodas lipdytinis lygiu paviršiumi, subyrėjės, 30 stambių fragmentų, 22 smulkūs. Puodas storadugnis, tiesiomis, nežymiai profiliuotomis sienelėmis, gerai išdegtas, bet į kapą, matyt, iðėtas ne visas. Kv.C/4 , gyl.30-40cm.

44. Ivijėlė žalvarinė 3.5 apviju, apnykusi. 14x4mm. Kv.C/6 , gyl.25cm.

45. Grandinėlė žalvarinė sunykusi. 8x2mm. Kv.C/6 , gyl.30cm.

PILKAPIS NR. 7

atsitiktiniai radiniai

46. Skardelė žalvarinė apskrita su skylute centre - kamanų puošybos detalė.

41x39x0.3mm. Kv.I/9 , gyl.118cm.

47. Skardelė analogiška Nr.46, sveika. 33x31x0.3mm. Kv.I/8 , gyl.124cm.

48. Kabutis žalvarinis varpeliu, sveikas. Skersmuo 21mm, h - 13mm.

Kv.I/8 , gyl.122cm.

KAPAS NR.1

49: 1-5. Kabučiai žalvariniai varpeliu (5vnt.), sveiki. Kabučiai buvo vienas šalia kito, dešinėje žirgo galvos pusėje, tvirtinti prie kamanų. 26x15; 23x12; 24x12; 24x11; 19x14mm. Kv.G/6.

50. Skardelė žalvarinė apskrita, su atvirkščios Ω pavidalo sąkabele, sveika. Tvirtinama prie kamanų, dešinėje žirgo galvos pusėje, viršutinė. Kamanų dirželio plotis 25mm, storis ~7mm. 38x36x0.3mm. Kv.G/6.
51. Skardelė analogiška Nr.50, sveika. Tvirtinta prie kamanų per vidurį, dešinėje žirgo galvos pusėje. 33x32x0.3mm. Kv.G/6.
52. Skardelė analogiška Nr.50, sveika. Tvirtinta prie kamanų apačioje, žirgo galvos dešinėje pusėje. 37x36x0.4mm. Kv.G/6.
53. Skardelė analogiška Nr.50, sveika. Tvirtinta prie kamanų žirgo galvos viršugalvyje per vidurį. 32x31x0.3mm. Kv.G/6 , gyl.130cm.
54. Skardelės žalvarinės pailgos, suvertos po dvi į grandis ir sukabintos ant kilpelės užriestais galais - žirgo galvos papuošalas. Skardelės puoštos smulkiu graviruotu ornamentu, tvirtintos prie kamanų, kabėjo aukščiau akiduobių. 52x10x0.3mm. Kv.G/6.
55. Skardelė analogiška Nr.50, sveika. Tvirtinta prie kamanų apačioje, žirgo galvos kairėje pusėje. 36x38x0.3mm. Kv.G/6.
56. Skardelė analogiška Nr.50, sveika. Skardelė kairėje žirgo galvos pusėje, nukritusi. 32x31x0.3mm. Kv.G/6.
- 57: 1-5. Kabučiai žalvariniai varpeliu pavidalo (5vnt.), vienas deformuotas. Žirgo kaukolės kairėje pusėje, nukritę. 24x13; 20x11; 20x11; 21x12;x18x18mm. Kv.G/6
58. Žąslai geležiniai trinariai, perlūžę. Grandys 63mm skersmens, ilgi nareliai 80mm, vidurinis 45mm. Kv.G/6.
59. Skambalas geležinis skardinis cilindro pavidalo su masyviu liežuvėliu, sunykęs. Gulėjo po krūtinkauliais duobės dugne. Skersmuo ~56mm, h ~67mm. Kv.G/6 , gyl.150cm.